

KEES VENDRIK,
VOORZITTER NATIONAAL
KLIMAATPLATFORM,
ROEPT OP:

**‘Watersector,
wees een
goede,
actieve
partner’**

TEKST DORINE VAN KESTEREN
FOTOGRAFIE MARCEL MOLLE

De klimaattransitie gaat niet hard genoeg. Volgens Kees Vendrik, de nieuwe aanjager van het klimaatbeleid in Nederland, is het gesprek met de samenleving dé manier om tot een versnelling te komen. Iedereen kan terecht bij het Nationaal Klimaatplatform. Ook de watersector. ‘Water en waterkwaliteit worden de hardnekkigste vraagstukken voor de landbouw.’

De benoeming van Kees Vendrik tot opvolger van Ed Nijpels zal weinig verbazing hebben gewekt. Als voormalig politicus, lid van de Rekenkamer en hoofdeconoom bij Triodos Bank kent hij de weg in Den Haag, het openbaar bestuur en de financiële wereld. In de Tweede en Eerste Kamer streed hij namens GroenLinks voor vergroening van economie en samenleving, voor belasting op consumptie en vervuilende grondstoffen. Hij was ook voorzitter van de sector-tafel Elektriciteit, het platform waar overheden, bedrijfsleven en maatschappelijke partijen voor het Klimaatakkoord afspraken maakten over hoe de elektriciteitssector CO₂-uitstoot zou reduceren. Vrij logisch dus dat Vendrik nu voorzitter is van het Nationaal Klimaatplatform. Zelf zegt hij het zo: ‘In deze functie komt alles samen wat ik eerder heb gedaan.’

Uw motto is: verbinden en versnellen. Leg uit.

“Nederland gaat de klimaatdoelen van 2030 niet halen, concludeert het Planbureau voor de Leefomgeving. De transitie heeft dus meer vaart nodig. Dat is een kwestie van beleid, van normeren, beprijzen en subsidiëren – de klassieke instrumenten van de overheid. Maar het is ook een kwestie van uitvoering. Denk aan de miljoenen huizen, kantoorpanden en maatschappelijke gebouwen die vroeg of laat een keer van het gas af moeten. Omdat het bezit van al dit vastgoed zo verspreid >

K

*'Extreem weer, droogte,
zeespiegelstijging, waterkwaliteit:
ik zie het als één groot,
samenhangend vraagstuk'*

is, raakt dit allerlei departementen. Hierover praat ik dus niet alleen met de minister van Wonen, maar bijvoorbeeld ook met zijn collega van Volksgezondheid en de zorgsector. De vereiste versnelling kan alleen plaatsvinden als er verbinding is met de samenleving. Daar zit zoveel kennis en mobilisatiekracht: mensen die hun woning hebben verduurzaamd, boeren die minder of geen CO₂ of stikstof uitstoten, industriële bedrijven die schoner werken... Mijn opdracht is om met burgers, ondernemers en maatschappelijke instellingen in gesprek te gaan over het klimaat. Staat de transitie op de agenda, wat zijn de kansen en knelpunten? Al die signalen rapporteer ik zes keer per jaar aan klimaatminister Jetten en de andere betrokken ministers, die er vervolgens mee aan de slag gaan."

Stuit u op weerstand tijdens uw gesprekken met de samenleving?

"Ik heb de indruk dat de mentaliteit aan het schuiven is. De klimaatverandering gaat veel sneller dan we tien, vijftien jaar geleden dachten. Op veel plekken wordt dit al manifest, daar wordt de impact letterlijk zichtbaar voor de mensen. De overstromingen in Limburg, de hitte op vakantiebestemmingen in Zuid-Europa, meren en rivieren die droogvallen, sneeuwarme wintersportgebieden... Deze beelden bepalen de mindset van veel Nederlanders: ze zien het, maken het zelf mee en maken zich dus ook steeds meer zorgen."

Klimaat en water zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

"Extreem weer, droogte, zeespiegelsstijging, waterkwaliteit: ik zie het als één groot, samenhangend vraagstuk. Op alle fronten moeten we aan de bak. In het klimaatakkoord van Parijs

hebben 195 landen afgesproken om in 2050 de stijging van de gemiddelde wereldtemperatuur te beperken tot liefst 1,5 graden. Dat is een doel dat we mondiaal bijna niet meer kunnen halen. Toch moeten we daarnaar blijven streven en de uitstoot van broeikasgassen verlagen. Tegelijk ligt er een gigantische opgave om ons aan te passen aan gevolgen van de klimaatverandering die al een feit is."

Wat betekent dat voor de ruimtelijke inrichting van Nederland?

"Ik ben geen specialist, maar de stijgende waterpeilen in de zee en de rivieren stellen in mijn ogen automatisch grenzen aan waar je kunt bouwen. Ik zou ook hopen dat bij het bouwen van de 900.000 extra nieuwbouwwoningen niet alleen wordt gekeken naar locaties in het weiland, maar ook creatief wordt nagedacht over manieren om de bestaande gebouwde omgeving te benutten. Zo zie ik mooie plannen om bestaande huizen op te toppen met houtbouw. Bouw de nieuwe wijken circulair, van biobased bouwmaterialen, en zorg dat de woningen per saldo energie opwekken, die bijvoorbeeld kan worden gebruikt voor elektrisch vervoer in de regio. Kijk ook heel goed hoe je omgaat met water en watergebruik, probeer grijs water opnieuw te gebruiken. Iets anders is dat we in steden moeten zorgen voor voldoende groen. Voor de gezondheid van mensen en als mogelijkheid om water langer vast te houden."

Een van uw gesprekspartners is de landbouwsector. Hebben de boeren met het stikstofdossier niet genoeg op hun bord liggen?

"Dat de sector druk voelt, begrijp ik heel goed. Maar het zou toch gek zijn als we

'De klimaattransitie vraagt allereerst heel veel politieke moed van bestuurders'

nu afspraken maken over stikstof en voorbijgaan aan klimaat en water? Ik zie aankomen dat water en waterkwaliteit het hardnekkigste vraagstuk in de landbouw worden. Dat heeft alles te maken met de erfenis van zeventig jaar industriële landbouw in Nederland. Daarom willen wij graag succesvolle duurzame verdienmodellen in de landbouw laten zien, zowel op het gebied van stikstof als CO₂ en waterkwaliteit. Dit wordt al in praktijk gebracht door sommige boeren en de vraag is wat er nodig is om op te schalen. Daarover organiseerden wij vorige maand een bijeenkomst met vele mensen uit de praktijk, zodat dit ook goed in het komende landbouwakkoord komt te staan. Een concreet voorbeeld: de teelt van gewassen die dienen als grondstof voor circulair bouwen, kan een alternatief zijn voor de intensieve veehouderij.”

De drinkwaterbedrijven luiden de noodklok. De vraag naar drinkwater stijgt, maar hun bronnen staan onder druk.

“Droogte, verzilting en de slechte kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater leggen een claim op de capaciteit van drinkwaterbedrijven. Dat kan een enorm probleem worden. Het lijkt me dus terecht dat de sector politieke druk uitoefent om dit op de agenda te zetten.”

En een andere vorm van beprijzing om mensen zuiniger met drinkwater te laten omgaan? Het Vlaamse model bijvoorbeeld?

“Eerlijke beprijzing van klein- versus grootverbruik is altijd nastrevenswaardig. Soms leiden maatschappelijke en industriële belangen tot een onevenwichtige verdeling van lasten. Daar moeten we mee oppassen. Burgers een CO₂-heffing in de maag splitsen, terwijl het grote bedrijfsleven geen of een heel lage energiebelasting betaalt – dat is maatschappelijk niet houdbaar. Ik pleit voor klimaatrechtvaardigheid, waarbij iedereen een *fair share* heeft in de opgave én in de prijs. Lees ook het recente rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid over dit >

‘Eerlijke drinkwaterbeprijzing van klein- versus grootverbruik is altijd nastrevenswaardig’

onderwerp, waarin staat dat rechtvaardigheid een centrale plaats verdient in het klimaatbeleidsproces.”

Zo houdt Nederland helemaal geen industrie meer over, is dan altijd het weerwoord.

“Alles wat geen groene industrie is, houden we op termijn niet over. Hier niet en elders niet. Op dit moment zijn we nog voor 86 procent afhankelijk van fossiele brandstoffen. Dat moet naar nul. Nederland is een slim land, we hebben prachtige technologieën en dat biedt alle kans om een mooie, groene economie op te bouwen. Hoe langer je wacht met die transitie, hoe moeilijker het wordt. Neemt niet weg dat ik begrijp hoe moeilijk het is. Er zijn winnaars en verliezers. Dat betekent bijvoorbeeld dat we goed moeten zorgen voor de mensen die hun baan in de fossiele sector verliezen. In de groene economie zijn nu al duizenden vacatures, en dat worden er steeds meer. En we kunnen profiteren van de tekorten op de arbeidsmarkt, die door de vergrijzing structureel zijn.”

Wat verwacht u van de watersector?

“De klimaattransitie vraagt allereerst heel veel politieke moed van bestuurders. Daar heeft het in Nederland lang aan ontbroken, en ik prijs me gelukkig met een kabinet dat in woord en soms ook in daad – ze moeten nog heel veel doen – ambitieus is op het gebied van klimaatbeleid. Onmisbaar is ook ruimte voor maatschappelijk initiatief, zoals bijvoorbeeld van burgers die zijn aangesloten bij een energiecoöperatie voor lokale, duurzame stroom. Derde voorwaarde is leiderschap in het bedrijfsleven en bij (semi-)publieke organisaties. De klimaatopgave is een gedeelde verantwoordelijkheid. Ook waterschappen en drinkwaterbedrijven moeten zich dus medeverantwoordelijk voelen. Dat kan bijvoorbeeld door hun taken op duurzame wijze uit te voeren, door bij regionale opgaven samen-

werking als leidraad te nemen in plaats van competitie en door met innovatieve producten en werkwijzen te komen. Een mooi voorbeeld is waterschap Stichtse Rijnlanden en energieleverancier Eneco, die in Utrecht bij een rioolwaterzuivering een enorme warmtepomp bouwen. Met de warmte uit het rioolwater wordt het warmtenet van de stad een flinke stap duurzamer. Mijn belangrijkste boodschap aan de watersector is: beschouw het klimaatplatform als een platform dat ook jullie kunnen benutten. Ik hoop dat we elkaar de komende tijd weten te vinden, en daar zal ik van mijn kant een poging toe doen. De Unie van Waterschappen ken ik nog van de Elektriciteitstafel, dat was een mooi contact. Zij staan op mijn lijstje, net als de drinkwaterbedrijven, maar er staat nog heel veel op mijn lijstje, zeg ik maar in alle eerlijkheid.”

Is er geen centrale regie vanuit Den Haag nodig, nu Nederland zo ingrijpend op de schop moet?

“Centrale regie houdt in dat de regering een helder doel heeft – en dat heeft ze. Maar regie wil niet zeggen dat je het helemaal bij de overheid kunt laten. Iedereen komt een verantwoordelijkheid toe. Dat geldt ook voor de watersector. Wees een goede, actieve partner voor de overheid. Want die heeft die maatschappelijke steun, kennis en inzichten hard nodig.”

Wanneer beschouwt u zichzelf in deze functie als geslaagd?

“We gaan dit vier jaar doen en na afloop hoop ik dat de transitie de volgende fase heeft bereikt. Ik hoop ook dat burgers, bedrijven en maatschappelijke organisaties een warm gehoor hebben gevonden bij het platform. Dat hun boodschap is overgekomen en op de goede plek is beland, dat het kabinet er iets mee heeft gedaan. En dat er nieuwe verbindingen zijn ontstaan tussen partijen die elkaar

KEES VENDRIK (1963) studeerde politicologie. Van 1998 tot 2010 was hij Tweede Kamerlid voor GroenLinks. Hij was toen geruime tijd financieel-economisch woordvoerder. Na zijn vertrek uit de politiek werd Vendrik lid van de Algemene Rekenkamer. Daarna was hij hoofdconoom bij Triodos Bank. In 2019 werd hij lid van de Eerste Kamer voor GroenLinks – een betrekking die hij opgaf toen hij in november 2022 voorzitter werd van het Nationaal Klimaatplatform.

nodig hebben om stappen te zetten. Ik merk iedere dag dat maatschappelijke instellingen en bedrijven elkaar nodig hebben. Als ik daaraan iets heb kunnen bijdragen, ben ik tevreden.”

U bent zowel optimist als realist, zegt u. Gaat dat samen?

“De klimaat-, energie-, landbouw- en watertransitie is bij tijd en wijle een helse en ingewikkelde opgave, dus optimisme is hier een plicht. En de beste manier om het optimisme voor morgen te voeden is door vandaag realist te zijn over wat er kan en moet. We moeten echt veranderen, maar dat lukt alleen op een zakelijke, nuchtere manier, als we met beide voeten op de grond staan.” •